

MOSSÈN LLUÍS
SARRET I PONS
(1880-1936)
I LA SEVA OBRA
A TÀRREGA
COM A ARXIVER
I HISTORIADOR

Per Gener Gonzalvo i Bou

10

Mossèn Lluís Sarret i Pons.

(Fot. Arxiu Històric Comarcal de Tàrraga).

EL fet de dedicar aquest article a la personalitat de mossèn Lluís Sarret i Pons (1880-1936), ha estat fruit del nostre contacte diari amb el llegat de mossèn Sarret, custodiat a l'Arxiu Històric Comarcal de Tàrraga (des d'ara, AHCT). Aquest material, que dóna fe de la gran tasca de Sarret al front de l'arxiu municipal targarí, és format també per testimonis d'altres inquietuds culturals de mossèn Sarret, especialment importants en el camp de la música, a més de trobar-hi papers de caire privat. He cregut oportú, doncs, tot aprofitant aquesta documentació, de divulgar, encara que sigui breument, l'obra cultural de l'autor dels *Privilegis de Tàrraga*, i ben especialment, el seu treball al front de l'arxiu targarí i la seva producció historiogràfica. Òbviament, no hem pretès d'efectuar una biografia exhaustiva de mossèn Sarret —que crec es mereixeria—, car la seva dedicació a la música, o la seva missió pastoral, no les podem tractar ací. Esperem que aquestes notes serveixin com a rememoració d'aquesta figura cabdal de la cultura targarina del segle XX, que mereix el millor dels reconeixements per part de tots els qui estimen la història d'aquesta ciutat.

Notes biogràfiques

Lluís Sarret i Pons va nèixer a Manresa el 5 d'abril de 1880¹. Era fill de Joaquim Sarret i Arbós (1853-1935), fet que marcaria la seva vocació envers la història i la música. Sarret i Arbós, destacat arxiver i historiador manresà, va portar a terme l'ordenació dels arxius de Manresa. Arxiver municipal d'aquesta ciutat (1893), és autor d'una extensa obra historiogràfica dedicada a Manresa. Cronista de la ciutat, fundà i presidí l'actiu Centre Excursionista de la Comarca del Bages, i morí essent degà dels arxivers catalans. D'altra banda, Sarret i Arbós fou un gran afeccionat a la música, i fins i tot l'exercí professionalment².

L'any 1896, Lluís Sarret va començar els seus estudis al Seminari de Solsona. El 1901 fou nomenat pel bisbe solsoní, professor de música del Col·legi de Sant Ramon. Ordenat sacerdot el 1904, es dedicà durant uns anys a la docència de la música i del cant al Seminari Menor de Solsona, a més d'estudiar música a Barcelona durant uns set anys. El 1914 tornà a casa seva, a Manresa, i sabem que ja aleshores havia començat la seva carrera de compositor. El seu primer vincle amb Tàrrrega data del 24 d'octubre de 1916, en obtenir el benefici d'organista i Mestre de Capella de la parròquia targarina³. El 1920 passà a ocupar el càrrec d'organista de la parròquia del Pi, de Barcelona⁴. El 25 de novembre de 1922 es reintegrà definitivament al seu benefici de Tàrrrega⁵. Des d'aleshores, mossèn Sarret intensificà notablement la seva gran activitat cultural. En el camp musical, a més de les seves tasques pròpies del seu càrrec, cal destacar la seva etapa com a director de l'Orfeó «Nova Tàrrrega» (1930-1933). Paral·lelament, mossèn Sarret treballaria a l'arxiu municipal, i donaria a la impremta els seus treballs historiogràfics. Mossèn Sarret va morir víctima dels tràgics fets del 1936. Va poder marxar de Tàrrrega, reclamat pels seus familiars, no sense contemplar amb dolor el saqueig de la parròquia, lamentant-se especialment per la destrucció de l'orgue. Mossèn Lluís fou detingut el 21 de setembre, a Manresa, i va desaparèixer per sempre, malgrat les infructuoses gestions de la família, primer per a intentar salvar-lo, i posteriorment per poder-lo localitzar⁶.

Deixant per a un darrer capítol l'estudi de la seva dedicació a la història i als arxius, no volem tancar aquesta primera part sense parlar de les altres activitats portades a terme per mossèn Sarret durant la seva estada a Tàrrrega. En primer lloc, hem de deturar-nos en la seva faceta de músic. Marcat pel bon ambient familiar, ja he fet notar la seva missió pedagògica al Seminari de Solsona, alhora que continuava els seus estudis a Barcelona. Ja ben aviat (1906), optà, sense èxit, per la plaça d'organista de Bagà⁷. Des de ben jove, practicà la composició, gairebé tota ella de caràcter religiós (goigs, trisagis, rosaris, ofertoris, etc.). D'ençà el seu nomenament com a organista i Mestre de Capella de la parroquial de Tàrrrega (1916), Sarret protagonitzà la direcció de la pràctica de la música religiosa a Tàrrrega. Assenyalem, com a exemples, la música per a orgue, interpretada en les misses dedicades a Sta. Cecília, en la direcció del cor de les Filles de Maria, les Completes de Ramon Carnicer dirigides per Sarret durant la Festa Major, o la direcció musical durant els oficis de S. Antoni Abat, a l'església de Sant Antoni⁸. Després del parèntesi que suposà l'exercici del càrrec d'organista de la important parròquia barcelonina del Pi (1920-1922), i retornat a Tàrrrega, va tenir el goig de poder estrenar un orgue a la parròquia, l'any 1924⁹. El seu protagonisme va créixer notablement en ocupar-se de la direcció de l'Orfeó «Nova Tàrrrega», l'any 1930, succeïnt al carismàtic Mestre Josep Güell, amb qui abans ja col·laborava en algunes de les tasques de l'Orfeó¹⁰. Després de treballar d'una manera intensa, mossèn Sarret, l'any 1933, demanà deixar la direcció de l'Orfeó, car volia dedicar-se de ple a la seva vocació històrica, i més en concret, concentrar-se en el seu desig de confeccionar la tan anhelada «Història de Tàrrrega»¹¹. «Acció Comarcal» publicà un emotiu article, titular «Honor al Mestre», on se li reconeixia el seu treball. En concret, se li regraciava l'haver organitzat l'aplec d'orfeons, en homenatge al Mestre Güell, l'impuls de les classes de solfeig, la participació de mestres musicals eminents dirigint l'Orfeó, i al mateix article s'anunciava l'acte d'homenatge que va rebre el 28 de juliol de 1933¹². En aquell acte, mos-

sèn Sarret donà la conferència «Aportació de Tàrrega a la Guerra de la Independència»; l'Orfeó, dirigit per primer cop pel nou director, el Mestre Jaume Vidal i Sastre, interpretà diverses obres de Sarret, al qual li fou lliurat un diploma pel qual se'l nomenava Mestre Director Honorari de l'Orfeó¹³. Com a darrera consideració sobre el tema, anotem que a l'AHCT convervem l'extens arxiu musical de mossèn Sarret. A més dels seus manuscrits privats, s'hi barreja material de l'Orfeó «Nova Tàrrega», i música d'entitats corals anteriors, més en la tradició dels Cors de Clavé, que l'Orfeó havia hereditat. El fons és format bàsicament per música de la 2.ª meitat del s. XIX i s. XX. És també abundosa la música de temàtica religiosa (ja hem parlat de les obres de Sarret), amb bona presència d'autors manresans. D'entre els propietaris del fons, a més del mateix Sarret i de l'Orfeó, apareixen els segells de «El Alba Tarragense», «La Paloma» de Tàrrega, la Societat Recreativa «L'Aliança» de Verdú, etc. Una altra part destacable d'aquest arxiu són els nombrosos programes de concerts, especialment dels oferts per l'Orfeó «Nova Tàrrega» durant el període de direcció de Sarret. Esperem, doncs, que algun especialista pugui estudiar algun dia tot aquell material, i avaluï com cal el paper de mossèn Sarret com a músic, aprofundint sobretot en la seva oblidada obra de compositor¹⁴.

L'obra pastoral de mossèn Sarret és una de les més desconegudes. La seva carrera eclesiàstica fou enfocada de manera preferent envers el conreu de la música litúrgica, i aquesta fou la seva funció primordial a les comunitats parroquials on fou destinat, ocupant el càrrec d'organista i Mestre de Capella. Tanmateix, mossèn Sarret s'ocupà, encara que en menor proporció, d'altres àmbits, com la predicació i el foment de la pietat popular. Com a predicador, posseïm el text de dues dissertacions donades al Pi de Barcelona, i un altre d'un sermó donat a la parròquia de Tàrrega¹⁵. En quant al segon aspecte, mossèn Sarret impulsà la devoció popular en ésser prior de la Congregació dels Dolors de Tàrrega, durant els anys 1925-1926¹⁶. Per tal de divulgar aquesta devoció, Sarret va publicar l'opuscle *Venerable Congregació dels Dolors. Coses que ha de sapiguer el Congregant* (Tàrrega, F. Camps Calmet, 1925). Uns anys més tard, publicaria una destacada monografia dedicada a la història d'aquesta congregació targarina, motivat a escriure-la «pel fet que quan fou Prior de la Congregació es cregué amb el deure de donar a conèixer als targarins el gloriós passat de la Congregació»¹⁷.

L'Orfeó «Nova Tàrrega», l'any 1932, quan era dirigit per Mossèn Lluís Sarret.

(Fot. Arxiu Històric Comarcal de Tàrreg).

Mossèn Lluís Sarret, arxiver i historiador

Com dèiem al començament d'aquest article, el nostre objectiu principal ha estat el centrar-nos en les activitats de Lluís Sarret referides a la seva vocació d'historiador i arxiver. Arribats a aquest punt, hem de repetir que, talment com la seva formació musical, l'interès de mossèn Sarret envers la història va ésser desvetllat, sens dubte, per la decisiva influència del seu pare, el qual exercí un mestratge que faria de mossèn Sarret l'historiador que tots coneixem. Agustí Duran i Sanpere, el prestigiós historiador cerverí, ens confirma aquest fet en el pròleg que encapçala l'edició dels *Privilegis de Tàrraga*: «Mossèn Lluís Sarret duia el llarg i fecund aprenentatge d'un treball familiar en el qual el seu pare, Joaquim Sarret, era i és mestre de passantia provada». La carrera i els estudis de Lluís Sarret foren encaminats a formar-lo com a músic, i és aquest el que podríem dir el camp professional de Sarret: organista, Mestre de Capella, direcció coral, composició. Tanmateix, la seva activitat en el camp de la història no es reduí a jugar un paper subsidiari. Tot al contrari, aquest interès pel passat, fomentat per Sarret i Arbós, el portà a cercar les fonts documentals, a conèixer els arxius, base sobre la qual bastí la seva sòlida producció com a historiador. Tal com assenyala el Dr. Josep M. Gasol en l'article que dedica a Joaquim Sarret i Arbós (vegeu la nota 2), el pare de mossèn Sarret era inicialment un *amateur* de la història, però desconeixia els arxius i les tècniques arxivístiques. Poc a poc, s'anà introduint en aquest camp, i es convertí en un veritable arxiver, el qual, tot pouant en la documentació, pogué realitzar la seva extraordinària producció historiogràfica manresana. El seu fill, ben allixonat, aprengué del seu pare el bagatge necessari per a dominar les tècniques arxivístiques, i d'aquesta manera va poder descobrir gran quantitat de pàgines desconegudes de la història de Tàrraga. Tampoc cal oblidar que els estudis eclesiàstics a Solsona, prou sòlids en el camp humanístic —i especialment decisius, pel que fa a l'estudi de la documentació medieval, en el domini del llatí—, serien també un component important en la qualitat del Sarret historiador i arxiver. De fet, avui es coneix molt més l'obra històrica de Lluís Sarret, que no pas la seva condició de músic.

No sabem amb certesa el moment en què mossèn Sarret començà a treballar als arxius targarins. Dubtem molt que això es produís durant la seva primera estada a Tàrraga (1916-1920), encara que no sigui totalment descartable. És a partir del 25 de novembre de 1922 —data del seu retorn definitiu a la capital de l'Urgell— que mossèn Sarret s'introduiria de ple en l'estudi dels documents targarins. Pel setembre del 1923, Sarret publica el seu primer article de divulgació històrica a «Crònica Targarina»¹⁸, iniciant una llarga col·laboració a la premsa periòdica de Tàrraga, que portaria a terme fins a les darreries de la seva vida, i amb la qual contribuí notablement a la divulgació entre els targarins, de nombrosos fets històrics de la ciutat. Per la nostra banda, hem cregut oportú i interessant d'oferir, en un apèndix, un exhaustiu recull dels títols dels articles publicats per Sarret, que demostra a bastament el seu ampli ventall d'interessos, i el seu coneixement de les fonts històriques de Tàrraga.

El pacient treball de Sarret va decidir a l'ajuntament de Tàrraga de nomenar-lo oficialment arxiver municipal, en la sessió de la Comissió Permanent de 30 de desembre de 1925. Citem textualment aquest acord: «D. Luis Sarret Pbro. había solicitado en virtud de las aficiones que tiene para los libros, pergaminos y códices antiguos, y tiempo disponible para ello, reorganizar el Archivo municipal, sin que tenga que cobrar ningún sueldo. La Comisión permanente acuerda nombrar á D. Luis Sarret Pbro. Organista, Archivero del Ayuntamiento de esta Ciudad con el carácter de honorario, y facultándole para la catalogación del archivo del Ayuntamiento y formación de los índices correspondientes»¹⁹. Lluís Sarret es convertia així en el primer arxiver que rebia un nomenament oficial per part del consistori targarí, reconeixent una tasca que fins aleshores es considerava oficiosa, i en certa manera no prou consistent o rellevant com per merèixer un acord oficial del govern municipal. El nomenament de Sarret suposava així la dignificació del càrrec d'arxiver, i el seu nom encapçala brillantment la sèrie dels arxivers targarins contemporanis que han exercit les seves funcions amb reconeixement oficial. Sobre aquesta qüestió

cal no oblidar que anteriorment va exercir d'arxiver a l'arxiu municipal el Dr. Ramon Nicolau i Carreño (1844-1916). Tanmateix, la seva acció a l'arxiu, tot i ésser notable, no va rebre mai aquesta validesa oficial. A més, sembla ben clar que la tasca específica d'arxiver del Dr. Nicolau (com seria l'ordenació, classificació i catalogació de la documentació), a jutjar per les pròpies impressions de Sarret, i pel material que hem trobat a l'arxiu, va ésser d'una importància menor a la desenvolupada per Sarret, concentrant el seu esforç majoritàriament a la investigació. No obstant, cal no menystenir la figura de l'arxiver Ramon Nicolau, que com a mínim seria la persona que tingué cura de la conservació de l'arxiu, amb el seu contacte constant amb els fons documentals. En qualsevol cas, si Sarret fou el primer arxiver oficialment reconegut, Ramon Nicolau en fou el seu immediat i digne predecessor, una figura a la qual algun dia caldrà reivindicar com cal, apropant-se a la seva personalitat i obra²⁰.

Seguint amb la trajectòria de Lluís Sarret, reprenem el fil sense abandonar les referències al Dr. Nicolau. El 1927 l'arxiver municipal encetà una polèmica epistolar amb els redactors de «Crònica Targarina», retreient el fet que aquesta publicació comencés a publicar fragments de la producció històrica inèdita de Ramon Nicolau, recollida amb el títol *Memòries històric-descriptives de la Ciutat de Tàrraga*, amb l'argument que algunes dades històriques anotades per mossèn Nicolau eren mancades d'un veritable rigor històric. Les lletres de Sarret foren replicades per Joan B. Nicolau, nebot del Dr. Nicolau, defensant l'obra del seu oncle²¹. Més enllà d'una polèmica avui dia anecdòtica, ens serveix si més no per a adonar-nos de l'extrem rigor de Lluís Sarret a l'hora d'utilitzar la documentació històrica, i al valor que donava a la precisió de les dades extretes dels documents, com a condició ineludible per a conèixer correctament els fets del passat²².

Els esforços de Sarret durant aquesta època semblen encaminats a concentrar-se en la que seria la seva obra cabdal, el monumental volum dels *Privilegis de Tàrraga*. L'any 1928 va aparèixer un fullletó de propaganda i subscripció a aquesta obra, amb un text de l'autor que no només serveix per a divulgar el treball i atraure els possibles subscriptors, sinó que conté uns paràgrafs importants que ens informen sobre la passada i depauperada situació de l'arxiu municipal, i el seu esforç per tal de dignificar-lo: «El nostre contacte amb l'Arxiu Històric de Tàrraga —que, com tothom sap, fins ara no fa gaire era un munt informe de paperam brut i polsós, i és avui, dins la seva natural limitació, quelcom de simpàtic i endreçat, i que amb els seus llibres en ordre, els pergamins dintre llurs bosses, i els documents en els plec corresponents, permet ja el treball d'investigació, i l'anàlisi i estudi del seu contingut, certament interessant— ens ha suggerit el pensament de donar a conèixer als targarins i a aquells que sense ésser-ho saben saborejar l'encís de les nostres coses antigues, el tresor del sudit Arxiu, amb la publicació de la seva part més important o sigui el LLIBRE DELS PRIVILEGIS...»²³. Continuant amb la campanya de difusió de l'obra, el mateix Lluís Sarret donà una conferència al Centre Lleidatà de Barcelona, el 13 de gener de 1929, on parlà del seu futur llibre²⁴. Mossèn Sarret, que fou presentat per Valeri Serra i Boldú, després de constatar que calien més subscriptors per a pagar l'edició, dissertà sobre el contingut del llibre, i també es referí als seus coneixements sobre els carrers històrics de Tàrraga i el seu nomenclàtor. L'acte, al qual assistiren majoritàriament targarins residents a Barcelona, serví per a obtenir més subscripcions²⁵. No obstant, les dificultats per a reunir un nombre suficient de subscriptors foren importants, la qual cosa ens demostra, ahir com avui, els problemes en què es troben els historiadors per a divulgar la seva obra entre un públic relativament ampli, més enllà dels habituals cercles consumidors de cultura, sempre restringits. «Crònica Targarina» s'esforçà a apressar als ciutadans a subscriure's. Pel febrer de 1929, s'anunciava la futura publicació dels *Privilegis de Tàrraga* pel mes de setembre, enlloc del mes de maig, tal com s'havia previst inicialment, a causa de les dificultats econòmiques. Fins i tot es reconeix que el mateix autor hi està invertint diners propis²⁶. La precarietat econòmica es confirma novament, quan es comunica que, contràriament al desig de Mossèn Sarret, el llibre tampoc podrà ésser publicat per la Festa Major de setembre²⁷. Per una altra nota de «Crònica Targarina», publicada quan el llibre ja era a les llibreries, coneixem els sofriments patits per mossèn

Lluís Sarret, a causa de tots aquests entrebancs. Fins i tot s'afirma que «en més d'una ocasió estigué temptat d'abandonar el càrrec d'arxiver», i se li agraeix la seva tenacitat per l'esforç esmerçat en l'ordenació de l'arxiu municipal. Amb tot això queda demostrada la vocacionalitat de mossèn Sarret, superant aquestes dures proves amb un provat estoïcisme, a les quals, repetim-ho, s'han de sotmetre inexorablement tots els historiadors d'aquest país, si és que volen sobreviure²⁸.

A la fi, mossèn Sarret veié amb goig la publicació de la seva obra *Privilegis de Tàrrega* (Tàrrega, F. Camps Calmet, 1930; reeditada en facsímil el 1982 a Tàrrega, per Ignasi de L. Camps i Sarró. A l'AHCT conservem el manuscrit original de l'obra). El volum fou encapçalat amb un pròleg d'Agustí Duran i Sanpere, amic personal de l'autor. L'important text del gran historiador de Cervera fa unes constatacions que ajuden a valorar com cal el treball de Lluís Sarret. Duran i Sanpere fa un repàs a la bibliografia històrica targarina publicada fins aleshores, que posa en evidència la seva insuficiència i endèmica situació. El prologuista, en aquest sentit, no s'oblida de lamentar l'intent frustrat del Dr. Ramon Nicolau per a portar endavant la desitjable *Història de Tàrrega* que tenia projectada. El mateix Duran i Sanpere s'encarregà de redactar un comentari del llibre de Sarret a «Crònica Targarina», en què insisteix en aquests i altres punts recollits en el seu pròleg, i el mèrit que suposa treballar amb documentació original; també ressaltava el fet que suposava donar amb aquest llibre, un material de base molt útil per als futurs investigadors, i deixava ben clar que l'obra no era, ni ho volia ésser, una «Història de Tàrrega». Fa també un elogi de la història local com a eina imprescindible per a construir la història nacional, i fa una crida per tal d'animar als erudits a publicar fonts històriques de les viles de la Catalunya de Ponent²⁹. El llibre de mossèn Sarret va obtenir el ressò que mereixia, i es guanyà els elogis de personalitats tan destacades com l'ex-president de la Mancomunitat de Catalunya i historiador de l'art Josep Puig i Cadafalch, Valeri Serra i Boldú³⁰, Ramon d'Alós, secretari general de l'Institut d'Estudis Catalans, i Jaume Bofarull, fundador i conservador del Museu de l'Arquebisbat de Tarragona, entre d'altres³¹. Les lloances es van adreçar també a la gran qualitat de l'edició, a cura de Francesc Camps i Calmet, l'editor habitual de les obres de Lluís Sarret, i amb qui l'uní una pregona amistat³². Pel que a nosaltres ens pertoca, creiem que aquesta no és l'ocasió oportuna de realitzar una valoració exhaustiva de l'obra, que, d'altra banda, ja és prou coneguda i valorada per nombrosos especialistes, els quals ja s'han encarregat de ressaltar els seus trets essencials, i també d'utilitzar-la a abastament com a obra de consulta obligada i base de les seves investigacions. Sí volem, però, fer-ne algunes precisions. En primer lloc, caldria destacar que encara avui, *Privilegis de Tàrrega* és el millor instrument de coneixement de les fonts històriques targarines, ben singularment de l'època medieval. L'obra, sense constituir un diplomatari, ni encara menys una edició crítica, dóna però un profund coneixement de les fonts més precioses de l'AHCT, bàsicament els tres volums dels Llibres de Privilegis de Tàrrega i els corresponents pergamins, molts d'ells originaris de la Cancelleria Reial. Avui dia, les tècniques de publicació de documentació històrica aconsellarien utilitzar mètodes diferents —de fet, esperem que en un futur no massa llunyà algú s'encarregui de portar a terme una necessària edició crítica dels volums dels Privilegis de Tàrrega, amb la seva confrontació amb els pergamins i lletres originals—. Personalment, hem recollit algunes crítiques a l'obra de Sarret per part d'estudiosos actuals. Sens dubte, algunes d'elles les creiem desenfocades, car cal valorar l'obra dins un context de gairebé 60 anys enrera, portada a terme per un home que treballava bàsicament a Tàrrega, i que pretenia —no ho oblidem— donar al llibre un caire de divulgació, fer-lo comprensible a un públic ampli. Lògicament, per a la crítica textual actual, no té sentit intercalar transcripcions de documents en català amb extractes traduïts de documentació llatina, o també ignorar qualsevol tipus de variants. Repetim, però, que cal tenir en compte el context abans al·ludit. El treball de Sarret s'ageganta si tenim en compte que ell partia sense cap tipus de precedents a Tàrrega, i hem d'admirar l'esforç de buidar els volums medievals dels Privilegis, pergamins i lletres, realment enorme. I tampoc cal oblidar que Sarret no es limità exclusivament als documents de l'arxiu targarí, car també acudí als documents de l'Arxiu de la Corona d'Aragó (per

- N° 29 -

- Elecció de Paers. -

- Pergami n° 41 - Borsa I. arx. mump^d Tarrega.
1343. IV. idus agost (10 agost) - Lleida -
- D. Saume II. a la Universitat de Tarrega.

Per tal de evitar les disputes que continuament hi ha entre els homes de les tres mans sobre la manera de elegir Paers i Consellers i la manera de pagar les questies i totes exaccions per sou i per lliura segons les facultats concedidas a la Vila i també sobre la elecció de persones idonees per fer dits talls, dona les disposicions següents: I- que cada any en la Vila de Tarrega s'elegixin els Paers amb consentiment i voluntat del Batlle veial de la mateixa manera que s'ha acostumat fer fins ara: Acabat l'any que hauran exercit l'ofici no podran tornar a ésser elegits per Paers fins passats tres anys seguits. II- Els Paers i Consellers amb voluntat del Batlle elegiran dotze persones, quatre de cada ma, les que juraran ésser fidels en els negocis que s'els començaran, i el seu ofici serà de rebre les estimes dels bens de cada particular de la Vila i amb aquestes faran els talls en les questies, censos i exaccions reials i veinals per solidum et liberam; si algu no ha estimat legitimament els seus bens, ells els estimaran al seu arbitri i els tauran per sou i lliura també al seu arbitri; un cop fets els talls els podran exigir seque que ningú es pugui apel·lar. Aquestes dotze persones servirán un any i - passat l'any no podran tornar a ésser elegides fins després de dos

135

exemple, els Registres de la Cancelleria)³³. En fi, la qualitat de l'obra ve garantida per l'opinió contemporània d'un dels mes grans arxivers i historiadors del moment, Agustí Duran i Sanpere. També voldriem donar relleu al fet que el llibre és estrictament un treball arxivístic de divulgació documental, i que prestigia a Sarret sobretot com a arxiver. Ja hem assenyalat que l'obra no pretenia ser una «Història de Tàrrrega», un projecte en el qual Sarret va dedicar molt treball i il·lusió, i que només la mort va poder deturar-lo. En definitiva, l'obra cabdal de Lluís Sarret fou, fins a l'aparició del primer volum de la *Història de Tàrrrega* de l'arxiver Josep M. Segarra i Malla, l'únic instrument per conèixer el passat medieval de Tàrrrega, i tornem-ho a dir, plenament vigent per al coneixement de bona part de les grans fonts medievals de l'AHCT.

L'activitat de mossèn Sarret en el camp històric va anar en constant augment, indefallible, més meritòria encara si tenim en compte que, des del 1930, es féu càrrec de la direcció de l'Orfeó «Nova Tàrrrega». Ben aviat, Sarret portà a la impremta noves investigacions. El 1931 publica *Aportació històrica a la rotulació d'alguns carrers i places de la ciutat de Tàrrrega* (Tàrrrega, Crònica Targarina), i durant el mateix any el *Nobiliari Targarí* (Tàrrrega, F. Camps Calmet) on, a més de fer un estudi dels símbols heràldics de la ciutat, aplega els llinatges més sobresortints de la història targarina, una obra pròpia de bibliòfil, en què el mèrit de l'estampació és d'una qualitat extraordinària³⁴. Lluís Sarret va entendre ben aviat que si volia continuar treballant en la història de Tàrrrega, no podia dur alhora la responsabilitat de l'Orfeó. Així, el 1933, deixa la direcció de l'Orfeó, per a dedicar-se plenament al seu gran objectiu, treballar i poder publicar la *Història de Tàrrrega*³⁵. Paral·lelament, aquell mateix any, l'ajuntament de la ciutat, amb evident endarreriment, es decidí a concedir-li una gratificació de 250 ptes., en reconeixement de l'esforç esmerçat per mossèn Sarret en organitzar l'arxiu municipal³⁶. Amb els pocs anys que li restaven de vida, Lluís Sarret encara pogué publicar algunes altres obres. El 1935 apareixia *La Venerable Congregació de la Mare de Déu dels Dolors, de Tàrrrega* (Tàrrrega, F. Camps Calmet), dedicat a la memòria de la seva mare, Josepa Pons. En aquest llibre, Sarret, motivat pel tema des de l'època en què fou Prior d'aquella Congregació, en fa una ressenya històrica, amb la seva acostumada erudició i precisió documentals; en aquest cas, també acudí a les fonts de l'Arxiu Parroquial de Tàrrrega, i al fons notarial de Tàrrrega, custodiat a Cervera³⁷. La seva obra pòstuma, estampada l'any següent, fou l'opuscle *Resum històric i Novena del Sant Crist Trobat* (Tàrrrega, F. Camps Calmet), destinat a recollir les dades històriques referides a aquesta joia de l'art medieval a Tàrrrega, i a propagar i enaltir la seva tradicional devoció entre els targarins³⁸.

Els tràgics esdeveniments del 1936 estroncaren la vida de mossèn Sarret³⁹, i pel que fa al camp concret de la història, la seva desaparició esdevingué especialment desastrosa, sobretot en referir-nos a la seva *Història de Tàrrrega*, en la qual hi tenia posat el pensament i el treball personal als arxius.

De la tasca de recerca de mossèn Sarret, ens resta avui, a l'AHCT, un preciós llegat. Deixant de banda el que ja hem anat citant anteriorment, destacaríem un volum manuscrit que porta el títol *Tàrrrega. Documents històrics*, on l'arxiver municipal recollí gran quantitat de dades documentals —sovint transcripcions completes— extretes de l'arxiu targarí. Sarret les va extreure, entre d'altres, dels «Llibres de Consells» (des del 1300), o dels «Llibres de Crides» (des del s. XV), del «Llibre de Cerimònies» (s. XVII), o del «Llibre de Capitulacions» (ss. XVI-XVII). En un altre nivell, Sarret denotà un marcat caràcter d'encuriosit i pulcre col·leccionista. N'és una bona mostra el recull de segells de les entitats targarines més representatives: comerços, fàbriques, societats corals, obreres, culturals, recreatives, polítiques, esportives, religioses, etc. Aquesta *dèria* col·leccionista la manifestà en un curiós àlbum, on aplegà, curosament estampades a mà, les signatures dels notaris de Tàrrrega dels segles XIII al XX, a més d'un índex onomàstic d'aquests notaris targarins. Citarem encara una preciosa col·lecció fotogràfica, centrada en edificis històrics i elements artístics de Tàrrrega.

No voldriem oblidar d'altres trets no menys significatius del Lluís Sarret historiador. En primer lloc, coneixem la seva condició de conferenciant. Ja hem parlat de la conferència donada a Barcelona

el 1929, en ocasió de propagar la imminent aparició dels *Privilegis de Tàrraga*. En la diada de Sant Jordi de 1933, Sarret conferencià a Tàrraga, sobre «L'Establiment i sojorn dels jueus a Tàrraga», on donà novament proves de la seva profunda erudició⁴⁰. Per sort, també disposem a l'AHCT del text del seu parlament, el 31 de maig de 1936, en ocasió dels Jocs Florals de Lleida, centrat en la figura de Pleyan de Porta⁴¹.

També hem de referir-nos a les personalitats del camp de la història amb les quals Sarret va mantenir amistat o coneixença, aspecte ben documentat, per exemple, amb la seva correspondència conservada tant a l'AHCT com a l'AHCM: Agustí Duran i Sanpere, Valeri Serra i Boldú, J. Serra Vilaró o F. Carreras Candi, entre d'altres, i Joan Llongueres, en el camp musical. En quant al seu pare, a part de la lògica relació familiar, mantingué un contacte constant en qüestions derivades del treball històric, particularment intens arran del tema de la «Misteriosa Llum» de Manresa (s. XIV), que en un moment determinat aixecà a la capital del Bages una viva polèmica. Lluís Sarret va estudiar aquests fets, ajudant el seu pare en la recerca i transcripció de documents. Així doncs, mossèn Sarret mai va deixar d'interessar-se per la història de la seva ciutat nadiua, com ho demostra també la nombrosa bibliografia històrica manresana de la seva biblioteca particular, ben surtida de les publicacions de Sarret i Arbós. Per a Lluís Sarret, deuria ésser particularment emotiu l'article de Valeri Serra i Boldú aparegut a la premsa manresana el 1935, i dedicat a la memòria del seu pare (traspasat el 26 de setembre d'aquell any). Valeri Serra suggereix a l'ajuntament de Manresa que mossèn Lluís Sarret pugui succeir el seu pare com a arxiver de Manresa, «el qual té donades mostres del seu amor als papers vells»⁴².

Voldríem, per tancar aquestes línies, no obviar algunes consideracions globals respecte a l'obra històrica de mossèn Lluís Sarret, sense pretendre aquí una anàlisi extensa, requerida per a una possible biografia seva de més ampla volada. D'entrada, la temàtica de la seva recerca. En línies generals, les investigacions de mossèn Sarret van concentrar-se en dos camps essencials: la relació de Tàrraga amb el poder polític superior, encarnat sobretot pels comtes-reis, línia que il·lustra prou brillantment la tan comentada obra *Privilegis de Tàrraga*. L'altra serien tots els estudis sobre la història del fet i les institucions religioses de Tàrraga al llarg de tota la seva trajectòria històrica, que recollirà en alguna de les seves monografies, i en nombrosos articles seus, atesa lògicament la seva condició de prevere, i el fet innegable del pes que aquesta temàtica té en el passat, ben reflectit en la documentació històrica. Aquests grans temes no esgoten, però, tota la curiositat investigadora de Sarret. També, per la seva condició de músic, s'interessà pel passat de la música a Tàrraga, i d'altra banda, el seu gran coneixement de la documentació municipal targarina, el duqué a publicar d'altres treballs relacionats amb els afers que afectaven el consell municipal, la vida popular, les grans famílies targarines, i d'altres qüestions de gran diversitat, que il·lustren prou bé els títols dels seus articles, recollits en l'apèndix que clou aquest article. Un altre punt interessant és el que podríem anomenar la filosofia historiogràfica de Sarret. Bàsicament, Lluís Sarret adopta sempre un to d'alta erudició, una descripció minuciosa de la documentació utilitzada. Naturalment, per la seva condició personal, i pel context habitual de la historiografia eclesiàstica de l'època, enaltí constantment el fet religiós. Mai, però, va caure en carrincloneries ni omplena planes amb dissertacions mancades de contingut, defectes que evità gràcies a la seriositat amb què tractava el document històric, al qual li donava sempre el màxim protagonisme, i amb els quals hi estava ben avesat, donada la seva gran preparació. Aquests trets són també comparables en el tractament de la documentació no religiosa, i de manera ben remarcable en els *Privilegis de Tàrraga*. Malauradament, però, estem parlant d'un historiador de qui ens manca la seva obra culminant, la seva somniada *Història de Tàrraga*, avortada per la seva sobtada mort, obra que ens hagués fet conèixer totes les possibilitats de Lluís Sarret com a historiador.

Mossèn Lluís Sarret, home clau en la vida cultural targarina dels anys 20 i 30 (recordem ací la seva estreta amistat amb personalitats com el Mestre Güell, Ramon Novell i Andreu o el seu editor Francesc Camps i Calmet), manresà com era, esmerçà els seus millors esforços envers la ciutat que el va acollir,

convertint-lo *de facto*, en un gran targarí, amb la seva sòlida obra dedicada quasi exclusivament a la capital de l'Urgell. Desitgem que aquestes línies puguin contribuir a revifar el record i l'afecte envers la persona i l'obra de mossèn Lluís Sarret i Pons, en aquesta lluita desigual que els homes mantenim amb el pas del temps, i un dels seus pitjors efectes, l'oblit⁴³.

1. A l'AHCT conservem la biografia de mossèn Lluís Sarret titulada *Rdo. Dn. Luis Sarret Pons, Maestro de Capilla y Organista de la Parroquia de Tàrrega y Archivero Municipal de la misma población*, amb una nota explicativa: «enviado copia en Solsona para la biografía en el Album de la Diócesis». Text manuscrit, anònim, possiblement seria redactat poc després de la seva mort, per alguna de les seves germanes, atès els detalls amb què es descriuen els tràgics fets que el portaren a la mort. Aquest text apareix, resumit, a «Hoja Parroquial del Obispado de Solsona», n.º 46 (16 novembre 1947), i més extensament a «Manresa», n.º 855 (11 març 1948, signat per P. Ausio Rovira). D'altres notícies referides a mossèn Sarret les trobem al «Dietari de la família Sarret i Arbós», escrit per Joaquim Sarret i Arbós, manuscrit custodiat a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Manresa (des d'ara, AHCM).
2. Sobre Joaquim Sarret i Arbós, vegeu: GASOL, J.M.: *Joaquim Sarret i Arbós (1853-1935)*, «Miscel·lània d'Estudis Bagencs», 5 (1987), pp. 11-33. En aquest article, es parla de mossèn Sarret a la plana 13.
3. El bisbat li ho comunicà en una carta datada el 13 d'octubre, que conservem a l'AHCT. El 7 de desembre d'aquell any, en visitar el seu fill, Sarret i Arbós comenta de Tàrrega: «La població és comercial i molt rica; els seus habitants són francs i de bon tracte; la cultura musical està ben avançada...»: AHCM, *Fons Joaquim Sarret i Arbós*, «Dietari de la família Sarret i Arbós», fol. 54.
4. «El Pla de Bages», 4 de novembre de 1920; AHCT, *Fons Lluís Sarret*, contracte d'organista del Pi signat el dia 11 de desembre de 1920.
5. Segons el seu pare, mossèn Sarret tornà a Tàrrega, «no havent-li provat l'estada a Barcelona»: AHCM, *Fons Joaquim Sarret i Arbós*, «Dietari de la família Sarret i Arbós», fol. 58 v.
6. A més de les notes biogràfiques abans esmentades, a l'AHCT conservem una còpia de la denúncia efectuada per la seva germana Rosa, contra els membres del Comitè Revolucionari de Manresa, datada del 18 d'abril de 1936, en la qual es donen nombrosos detalls sobre la desaparició de mossèn Sarret.
7. AHCM, *Fons Joaquim Sarret i Arbós*, «Dietari de la família Sarret i Arbós», fol. 31 v. La influència paterna en la formació musical de Lluís Sarret és ressaltada a «Acció Comarcal» (des d'ara, A.C.) n.º 220 (29 febrer 1936).
8. A l'AHCM trobem diversos programes dels anys 1916-1918 que ens testimonien aquestes activitats, que tingueren continuïtat, tal com apareix, per exemple, a les notes de «Crònica Targarina» (des d'ara, C.T.) n.º 713 (27 abril 1935) i n.º 764 (18 abril 1936).
9. AHCT, *Fons Lluís Sarret*, imprès signat per mossèn Lluís Sarret, titulat «Orgue de l'Església Parroquial de Sta. Maria de Tàrrega» (Tàrrega, maig de 1924).
10. NOVELL, R.: *El Mestre Güell*, Tàrrega, Ateneu, 1980, p. 42.
11. C.T. n.º 616 (17 juny 1933); A.C. n.º 79 (17 juny 1933) i n.º 81 (1 juliol 1933).
12. A.C. n.º 84 (22 juliol 1933).
13. C.T. n.º 621 (21 juliol 1933) i n.º 622 (29 juliol 1933); A.C. n.º 85 (29 juliol 1933). A l'AHCM es conserva el Diploma lliurat a mossèn Sarret en aquest homenatge.
14. Debem aquestes dades al musicòleg manresà Josep M. Vilar, investigador que ha fet un inventari general de tot aquest fons dipositat a l'AHCT. A l'AHCM trobem també alguns programes impresos que fan referència a l'activitat musical de mossèn Sarret. Cal afegir que Lluís Sarret era membre de l'Associació de Música de Tàrrega, i que d'entre els seus papers conservats a l'AHCT hi trobem un curiós sobre que conté retalls de premsa, i que porta per títol «Tonteries que s'han dit dels Goigs dedicats a les Stes. Espines per Ramon Carnicer, en els setmanaris «Vida Nova» i «Crònica Targarina» en 1923», la qual cosa ens dóna una idea del seu esperit crític, aplicat en profunditat en els seus estudis històrics.

15. Els tres textos es conserven al *Fons Lluís Sarret* de l'AHCT. Els dos sermons del Pi daten del maig de 1921. El corresponent a Tàrrega el signa Sarret amb data de 12 de setembre de 1923.
16. Vegeu «Fulla Parroquial de Tàrrega» (des d'ara, F.P.T.) de 8 de febrer de 1925, i C.T. de 9 de febrer de 1925. Mossèn Sarret dirigia el cant coral durant la Festa dels Dolors: F.P.T. de 15 de març de 1925.
17. C.T. n.º 711 (13 abril 1935).
18. Sarret transcriu una part del «Llibre de Notes del Comú» de l'AHCT, que fan referència a la fundació de l'ermita de Sant Eloi: C.T. n.º 105 (7 setembre 1923).
19. AHCT, *Actes de la Comissió Municipal Permanent*, n.º 3 (1925-1926), fol. 22 v.; C.T. n.º 227 (2 gener 1926). En una lletra de 24 de desembre de 1925, conservada a l'AHCM, mossèn Sarret comunica als seus pares el seu imminent nomenament com a arxiver municipal de Tàrrega. Mossèn Sarret, amb força realisme, comenta que li agrada el fet, «encara que sigui un càrrec que no em dongui cap solució econòmica».
20. Sobre els arxivers targarins, vegeu: GONZALVO I BOU, G.: *Guia de l'Arxiu Històric Comarcal de Tàrrega*, dins la «Guia dels Arxius Històrics de Catalunya-III», Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya (en premsa).
21. Vegeu les lletres a C.T. n.º 327 (3 desembre 1927), n.º 328 (10 desembre 1927), n.º 329 (17 desembre 1927) i n.º 330 (24 desembre 1927). Segons ens ha indicat personalment el Sr. Joan B. Nicolau, els papers del Dr. Ramon Nicolau foren utilitzats per mossèn Sarret, per gentilesa de la seva família.
22. Malgrat les queixes de Sarret, «Crònica Targarina» (n.º 361, 28 juliol 1928) anuncià que seguiria publicant l'obra del Dr. Nicolau. Sembla que tot això va molestar Lluís Sarret, el qual deixà de publicar durant força temps els seus habituals articles de divulgació a «Crònica Targarina».
23. La nota porta per títol *Arxiu Històric de Tàrrega. «Llibre dels Privilegis»* (AHCT, *Fons Lluís Sarret*). L'aparició d'aquest fulletó va ésser anunciada a la revista «Tàrrega» n.º 6 (desembre de 1928).
24. C.T. n.º 384 (5 gener 1929) i n.º 385 (12 gener 1929).
25. C.T. n.º 386 (19 gener 1929).
26. C.T. n.º 386 (19 gener 1929) i n.º 391 (23 febrer 1929).
27. C.T. n.º 419 (7 setembre 1929).
28. C.T. n.º 460 (21 juny 1930). El redactor (A. MORGUÍ) demana que l'ajuntament concedeixi a l'arxiver municipal una subvenció ja acordada pel mateix ajuntament, però encara no feta efectiva (la subvenció no arribaria fins el 1933).
29. C.T. n.º 460 (21 juny 1930).
30. C.T. n.º 462 (5 juliol 1930).
31. C.T. n.º 463 (12 juliol 1930).
32. Cal anotar també la col.laboració del Mestre Josep Güell, que s'encarregà de dibuixar diversos ornaments del llibre. Així li reconeix el mateix Sarret, gran amic seu, col.laborador musical i successor seu en la direcció de l'Orfeó, en el suplement de «Crònica Targarina» de 13 de desembre de 1930 (n.º 485), dedicat en homenatge al Mestre Güell, recentment traspasat.
33. D'entre els papers de mossèn Sarret conservats a l'AHCT, hi trobem un índex de documentació referida a Tàrrega, que es custodïa a l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Ben probablement, Sarret començà aquesta recollida de dades l'any 1925. També tenim uns complets índexs de la documentació recollida als Llibres de Privilegis de Tàrrega, i molts dels pergamins medievals del fons municipal targari porten la datació moderna anotada per Lluís Sarret.
34. C.T. n.º 526 (26 setembre 1931) i n.º 527 (3 octubre 1931).
35. C.T. n.º 616 (17 juny 1933). En aquesta nota s'especifica que Sarret volia tenir temps per a investigar els fons de l'actual Arxiu Històric Comarcal de Cervera, per tal de trobar dades sobre la història targarina. Vegeu també A.C. n.º 81 (1 juliol 1933).
36. AHCT, *Llibres d'Actes*, n.º 37 (1933-1934), fol. 47 v.; C.T. n.º 633 (14 octubre 1933).
37. Ressenyes del llibre a C.T. n.º 711 (13 abril 1935), A.C. n.º 171 (23 març 1935), n.º 173 (6 abril 1935) i n.º 174 (13 abril 1935).
38. Ressenya d'aquesta obra a C.T. n.º 714 (2 maig 1936) i A.C. n.º 228 (25 abril 1936). Aquell mateix any, el Sant Crist Trobat va ésser restaurat, incorporant-li una nova creu.
39. Mossèn Lluís Sarret apareix inscrit, com a organista de Tàrrega, a la nota *Sacerdotes de la Diòcesis de Solsona fallecidos de muerte violenta desde julio de 1936*, al «Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Solsona», n.º 4 (agost 1939), p. 44. Els dies 25, 26 i 27 de setembre de 1939 foren celebrades misses en memòria de mossèn Sarret, del seu pare i de la seva germana Montserrat, traspasats tots ells entre 1935 i 1936, segons el recordatori conservat a l'AHCM.

40. A l'AHCT conservem, amb lletra manuscrita del propi Sarret, el text de la conferència (ens manca, però, la part final), ressenyada a A.C. n.º 72 (29 abril 1933). Segons aquesta nota d'A.C., mols assistents a l'acte li suggeriren que dedicqués a aquest tema una monografia.
41. Vegeu també A.C. n.º 234 (6 juny 1936).
42. Article *Fulls al Vent*, aparegut a «La Pàtria» de Manresa, n.º 132 (20 novembre 1935).
43. Hem de fer constar que una part de l'arxiu de mossèn Sarret, conservat a l'AHCT, fou recuperat pocs anys després de la Guerra Civil de 1936-39, car es trobava en poder de la seva família, a Manresa. La gestió la va portar a terme, per encàrrec de l'ajuntament de Tàrraga, el director de l'arxiu municipal, Sr. Ramon Berga, el qual ens ha facilitat aquesta informació. També volem agrair al director de l'AHCM, Dr. Josep M. Gasol, les facilitats per a poder consultar els documents de la família Sarret, i agraim igualment les diverses indicacions rebudes del Sr. Lluís Badia i Torres.

APÈNDIX I

Articles de Mossèn Lluís Sarret publicats a la premsa de Tàrraga

1. *L'orgue i l'organeria* (C.T. n.º 142, 24-V-1924).
2. *L'orgue i l'organeria, II* (C.T. n.º 143, 31-V-1924).
3. *L'Escolania dels Dolors, 1825-1925* (C.T. n.º 186, 28-III-1925).
4. *Prètensions dels Armats. Resolució de la Junta de la Venerable Congregació dels Dolors* (C.T. n.º 187, 4-IV-1925).
5. *Abolició del Convent dels PP. Carmelites Calçats* (C.T. n.º 202, 11-VII-1925).
6. *L'Ermite de Sant Eloi i les relíquies dels quatre sants màrtirs* (C.T. n.º 211, 12-IX-1925).
7. *Primers músics, any 1736* (C.T. n.º 221, 21-XI-1925).
8. *S. Just i la vila de Tàrraga* (C.T. n.º 226, 24-XII-1925).
9. *Privilegis erezint a la vila de Tàrraga la Confraria de St. Antoni i Hospital per ajut dels pobres malalts* (C.T. n.º 229, 16-I-1926).
10. *1826. Fundació de l'Institut de G.G. Carmelites de la Caritat. 1827, el seu establiment a l'Hospital de Tàrraga* (C.T. n.º 233, 13-II-1926).
11. *1826. Fundació de l'Institut de G.G. Carmelites de la Caritat. 1827, el seu establiment a l'hospital de Tàrraga, II* (C.T. n.º 234, 20-II-1926).
12. *El Sant Crist Trobat* (C.T. n.º 241, 10-IV-1926).
13. *Església Parroquial. I. Ruina de l'església vella. Plànol per la fàbrica de la nova* (C.T. n.º 247, 22-V-1926).
14. *Església Parroquial. II. Primera pedra de l'església nova. Dificultats per la fàbrica del cimbori* (C.T. n.º 248, 29-V-1926).
15. *Església Parroquial. III. Planta. Descripció de la Planta. Solemne inauguració de l'Església* (C.T. n.º 253, 3-VII-1926).
16. *Església Parroquial. IV. Solemne inauguració* (C.T. n.º 254, 10-VII-1926).
17. *Església Parroquial. V. Acabament* (C.T. n.º 255, 17-VII-1926).
18. *En Ramon Carnicer i Batlle, nat a la vila de Tàrraga (Lleida) a 24 d'octubre de l'any 1789* (C.T. n.º 269, 23-X-1926).
19. *Confraria de Nostra Dona de l'Esperança i Sang de Jesucrist* (C.T. n.º 277, 18-XII-1926).
20. *L'antic Castell de Tàrraga* (C.T. n.º 279, 31-XII-1926).
21. *Fundació de l'Ermite de Sant Eloi* (F.P.T. n.º 440, 11-IX-1927).
22. *Orde de la Mercè. 1227-1927* (F.P.T. n.º 447, 30-X-1927).
23. *Orde de la Mercè. 1227-1927, II* (F.P.T. n.º 454, 18-XII-1927).
24. *El Rei en Jaume II i la Confraria de Sant Antoni de Tàrraga* (F.P.T. n.º 456, 1-I-1928).
25. *El Rei en Jaume II i la Confraria de Sant Antoni de Tàrraga, II* (F.P.T. n.º 458, 15-I-1928).
26. *El Bisbe de Vich i la Creu del Pati* (F.P.T. n.º 476, 20-V-1928).
27. *Ordenacions del Consell en temps de calamitats* (F.P.T. n.º 505, 9-XII-1928).
28. *Efemèride Targarina. Recordança* (C.T. n.º 421, 21-IX-1929).

29. Article, sense títol, dedicat al Mestre Josep Güell (C.T. n.º 485, 13-XII-1930, suplement en homenatge al Mestre Josep Güell).
30. *L'escut heràldic de Tàrrega* (C.T. n.º 505, 2-V-1931).
31. *L'escut heràldic de Tàrrega. Uns aclariments* (C.T. n.º 507, 16-V-1931).
32. *L'afer dels bombers* (C.T. n.º 514, 4-VII-1931).
33. *Coses d'Arxiu. Una atenció, un agraïment, un prec* (C.T. n.º 527, 3-X-1931).
34. *Festes amb motiu de la canonització de St. Ramon de Penyafort, 1601* (A.C. n.º 6, 23-I-1932).
35. *Capella dels Dolors* (A.C. n.º 13, 12-III-1932).
36. *Capella dels Dolors, II* (A.C. n.º 15, 26-III-1932).
37. *Efemèrides del «Llibre de Cerimònies» del Consell targari* (A.C. n.º 24, 28-V-1932).
38. *Efemèrides del «Llibre borrador de comptes» de la paeria* (A.C. n.º 29, 2-VII-1932).
39. *Mestre Güell, patriota* (A.C. n.º 51, 3-XII-1932).
40. *Santes Espines* (A.C. n.º 74, 12-V-1933).
41. *Tradició Mariana* (A.C. n.º 126, 12-V-1934).
42. *Efemèride* (C.T. n.º 692, 1-XII-1934).
43. *Efemèride. La Festa Major de l'any 1822* (C.T. n.º 715, 11-V-1935).
44. *Efemèride. Festa de St. Antoni. Extracció del Porc* (C.T. n.º 751, 18-I-1936)¹.

APÈNDIX II

Notes històriques de Mossèn Lluís Sarret en un calendari de 1927 editat per F. Camps Calmet (Tàrrega)

1. *Proveïments d'alguns càrrecs de la Vila de Tàrrega (Any 1437).*
2. *Concepció de Nostra Dona la Verge Maria (Any 1440).*
3. *Sobre el fet d'un pont de fusta del Portal de Aguadés (Any 1460).*
4. *Carta dels Paers de Tàrrega al Sr. Rei, per raó dels fets dels francesos (Any 1462).*
5. *Reconstrucció d'una part de les muralles de la Vila de Tàrrega (Any 1568).*
6. *Ofici de Veguer de la casa de la Paeria (Any 1572).*
7. *Empedrar els carrers de la Vila de Tàrrega (Any 1573).*
8. *Per la vinguda del rei En Felip III a la Vila de Tàrrega (Any 1598).*
9. *Festes celebrades a la Vila de Tàrrega amb motiu de la canonització de St. Ramon de Penyafort (Any 1601).*
10. *Ordenament del Consell de Tàrrega, sobre robar fruites, llenya, etc. (Any 1601).*
11. *Festes amb motiu de la naixença del fill primogènit del Rei En Felip d'Espanya (Any 1605).*
12. *Sentència executada contra Guillem Badia i Pere Roig (Any 1651).*

1. Haig d'agrair a la historiadora targarina Glòria Coma el seu ajut a l'hora de recollir els articles de mossèn Lluís Sarret.